

PRIJEDLOG

AKCIONI PLAN UNAPRIJEĐENJA ZATVORSKOG SISTEMA

Podgorica, septembra 2011. godine

Uvod

U skladu sa reformskom politikom Vlade Crne Gore i mjerama definisanim nacionalnim strateškim dokumentima, Ministarstvo pravde kontinuirano sprovodi aktivnosti na polju poboljšanja sistema izvršenja krivičnih sankcija u Crnoj Gori. Reforme se odnose na sve aspekte sistema - od izmjene zakonskog okvira do jačanja mehanizama ostvarivanja i zaštite prava lica lišenih slobode. U **Analitičkom izvještaju koji prati Mišljenje Komisije o zahtjevu Crne Gore za članstvo u Evropskoj uniji (2010. godina)** prepoznati su naponi da se nacionalni pravni okvir uskladi sa međunarodnim standardima. Naglašeno je i da su zatvorski uslovi poboljšani, ali da je potrebna dalja harmonizacija sa evropskim standardima. Takođe je navedeno da prevelika populacija u zatvorima mora biti smanjena i da je u cilju poboljšanja uslova u zatvorima potrebno razvijati alternativne sankcije i rehabilitacione aktivnosti. Takođe, trajanje i učestalost posjeta licima lišenim slobode, kao i djelovanje u cilju poboljšanja prostora i prostorija za pritvor je potrebno dalje usklađivati sa evropskim standardima. Na polju ostvarivanja prioriteta definisanih Analitičkim izvještajem, ali i **Nacionalnim programom za integraciju Crne Gore u EU 2008-2012 i Strategijom reforme pravosuđa 2007-2012 i Akcionim planom za implementaciju Strategije**, postignuti su značajni rezultati.

U cilju daljeg približavanja Crne Gore evropskim standardima, Ministarstvo pravde započelo je novu politiku u sistemu izvršenja krivičnih sankcija u Crnoj Gori, čije su osnovne karakteristike: unapređivanje zakonodavnog okvira, promovisanje alternativnih sankcija, smanjenje zatvorske populacije i poboljšanje uslova u zatvorima.

Uz jasno opredjeljenje za dostizanje najvišeg nivoa poštovanja i zaštite ljudskih prava lica lišenih slobode, cijenjeno je da dalji razvoj zatvorskog sistema treba da se bazira na kontinuiranom usklađivanju sa međunarodnim standardima, odnosno na stvaranju neophodnih pretpostavki za primjenu tih standarda.

U predstojećem periodu planira se i priprema novog Zakona o izvršenju krivičnih sankcija. Važeći zakon o izvršenju krivičnih sankcija donijet je 1994. godine, pretrpio je četiri izmjene i dopune (1994., 2003., 2004. i 2011. godine). Ideja donošenja novog zakona kojim će biti uređena cjelokupna oblast izvršenja krivičnih sankcija

proizilazi iz potrebe modernizovanja zakonskih rješenja i usklađivanja sa zakonodavstvom i dobrom praksom EU i standardima Savjeta Evrope.

Ministarstvo pravde posebnu pažnju posvećuje i implementaciji važećih evropskih standarda, kao i konvencija Savjeta Evrope i Evropskih zatvorskih pravila (European Prison Rules).

Akcionim planom unapređenja zatvorskog sistema definišu se mjere za unapređenje stanja u zatvorskom sistemu, nadležni organi za njihovo ostvarivanje, kao i rokovi i indikatori na osnovu kojih će biti moguće procijeniti uspjeh planiranih mjera i ostvarenog.

Poboljšanje uslova u zatvorima

U namjeri da se obezbijedi kontinuitet u aktivnostima na rekonstrukciji i adaptaciji postojećih objekata, kao i izgradnji novih objekata, definisano je niz mjera koje se odnose na: rekonstrukciju i adaptaciju postojećih zatvorskih jedinica u Podgorici i Bijelom Polju, izgradnju objekta specijalne zatvorske bolnice, objekta za izvršenje dugih kazni zatvora i objekta za vjerske potrebe zatvorenika, rekonstrukciju i adaptaciju objekta bivšeg zavodskog restorana za potrebe smještanja zatvorske kuhinje. Master planom ulaganja u infrastrukturu u sektorima obrazovanja, zdravlja, kulture, sporta i državne uprave za period 2011-2020 koji je usvojila Vlada Crne Gore u januaru 2011. godine predviđeno je ulaganje u izgradnju objekata – zatvora za duge kazne i zatvorske bolnice u Spužu kao i zatvora u Bijelom Polju. U Kapitalnom budžetu za 2011. godinu predviđen je iznos od 750.000€ za adaptaciju i izgradnju objekata za izvršenje krivičnih sankcija, koje izvršava Direkcija javnih radova. Sredstva za ulaganje u izgradnju navedenih objekata predviđena su i budžetom za 2012, 2013 i 2014. godinu (ukupna vrijednost investicije u zatvor za duge kazne je 2.700.000€, zatvorsku bolnicu 2.000.000€ i zatvorsku jedinicu Bijelo Polje 2.800.000€).

Obrazovanje i stručno usavršavanje službenika ZIKS-a

Stručno obrazovanje, usavršavanje i provjera znanja službenika Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija tretirano je kao cilj koji mora imati svoj kontinuitet, pri tome imajući u vidu zakonsku obavezu edukacije državnih službenika i namještenika, kao i činjenicu da postoji Centar za obrazovanje kadrova Zavoda, kao posebna organizaciona

jedinica tog organa. Stoga i mjere koje su definisane radi ostvarivanja odnosnog cilja imaju karakter stalnih aktivnosti, a to su: sprovođenje stručne obuke shodno redovnom programu rada, organizovanje stručnih usavršavanja kroz razne vidove obuke (*radionice, okrugli stolovi..*), i unapređivanje programa obuke.

Tretman osuđenih lica

U pogledu unapređivanja tretmana osuđenih lica, definisane su određene mjere koje su takođe edukativnog i građevinskog karaktera (izgradnja sale za sportske aktivnosti, izgradnja vanjskih terena za sportske aktivnosti i izgradnja vjerskih objekata).

Alternativne sankcije

U narednom periodu posebna pažnja posvetiće se promovisanju alternativnih sankcija, kod odraslih lica i maloljetnih prestupnika. Naime, Ministarstvo pravde preduzima mjere za promovisanje kaznene politike koja pruža brojne alternative zatvorskim kaznama, naročito za nenasilne počinioce. Ovo dijelom dolazi kao odgovor na veliki broj osuđenih lica u zatvorima. Jačanjem trenda izricanja alternativnih sankcija i smanjenja izricanja zatvorskih kazni smanjiće se broj lica lišenih slobode a time poboljšati zatvorski uslovi. Ipak, ono što je najvažnije jeste da mjere i kazne koje se izvršavaju u zajednici (npr. rad u javnom interesu), kada se koriste u odgovarajućim okolnostima, predstavljaju bolji način da se na duži rok sačuva bezbjednost u društvu.

Jačanje politike odnosa s javnošću – medijska strategija

Opšta javnost treba biti upoznata sa pozitivnim rezultatima alternativnog kažnjavanja, prvenstveno sa onim koji za posljedice imaju sprječavanje krivičnog djela i koji su korisni za društvo u cjelini ili pojedince kao što su žrtve krivičnih djela i njihove porodice. Za ovo je potrebna jaka i transparentna politika odnosa prema javnosti i cijelom građanskom društvu, uključujući političare, sudije, tužioce i zatvorsko osoblje.

	CILJ	MJERE	NADLEŽNI ORGAN	ROK	INDIKATORI USPJEHA
1.	Jačanje sistema alternativnih sankcija	Zapošljavanje potrebnih kadrova za rad u Odsjeku za uslovnu slobodu na poslovima nadzora nad izvršenjem uslovnog otpusta, uslovne osude, uslovne osude sa zaštitnim nadzorom i kazne rada u javnom interesu u skladu sa evropskim standardima	Ministarstvo pravde	2011	Kadrovski osposobljen Odsjek za uslovnu slobodu
		Sprovođenje obuke kadrova koji će raditi na poslovima nadzora nad izvršenjem uslovnog otpusta, uslovne osude, uslovne osude sa zaštitnim nadzorom i rada u javnom interesu u skladu sa evropskim standardima, a u skladu sa Programom obuke sudija i tužilaca u vezi sa alternativnim sankcijama uključujući i odloženo gonjenje	Ministarstvo pravde, Centar za obuku nosilaca pravosudnih funkcija, Uprava za kadrove	2012	Sprovedena obuka službenika Ministarstva pravde, sudija, tužilaca i službenika ZIKS-a, kako bi se osigurala najšira moguća primjena alternativnih kazni
		Uvođenje jasnih i transparentnih procedura za određivanje adekvatnih aktivnosti koje će se obavljati u sklopu Odsjeka za uslovnu slobodu, u saradnji sa nevladinim organizacijama i organima javnog sektora, kako bi se ispunili uslovi izvršavanja kazne rada u javnom interesu	Ministarstvo pravde	2011 i 2012	Pripremljen plan rada i program obuke u sklopu Odsjeka za uslovnu slobodu i saradnji sa NVO i nadležnim organima
		Donošenje podzakonskih akata kojim se bliže uređuje način sprovođenja alternativnih sankcija i mjera	Ministarstvo pravde	2011	Usvojena podzakonska akta

2.	Unaprjeđenje sistema izvršenja krivičnih sankcija	Donošenje novog Zakona o izvršenju krivičnih sankcija	Ministarstvo pravde	2012	Usvojen Zakon o izvršenju krivičnih sankcija u skladu sa Proporukama SE i najboljom evropskom praksom
		Donošenje podzakonskih akata	Ministarstvo pravde i ZIKS	2012 – 2013	Usvojena podzakonska akta kojim se bliže uređuje primjena Zakona o izvršenju krivičnih sankcija
		Edukacija službenika Ministarstva pravde i službenika koji rade u zatvorskom sistemu u cilju imlementacije novog Zakona o izvršenju krivičnih sankcija	Ministarstvo pravde	Kontinuirano	Izvršaj Ministarstva pravde o sprovedenoj edukaciji
		Primjena novog Zakona o izvršenju krivičnih sankcija	Ministarstvo pravde, pravosudni organi, ZIKS, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo rada	2013	Otpočela primjena novog Zakona o izvršenju krivičnih sankcija
3.	Jačanje politike odnosa s javnošću – medijska strategija	Informisati javnost o primjeni alternativnih mjera i njihovoj efikasnosti, stanju u zatvorima, principima rehabilitacije, korektivnim mjerama i brizi prema počiniocima krivičnih djela nakon izlaska iz zatvora	Ministarstvo pravde i ZIKS	Kontinuirano	Izvršaj Ministarstva pravde, izvršajaji međunarodnih organizacija koje se bave ljudskim pravima, izvršajaji domaćih NVO koje se bave ljudskim pravima i upoznata javnost o primjeni i efikasnosti alternativnih mjera
4.		Priprema, definisanje i implementacija nastavnog plana i programa obuke za službenike ZIKS-a u skladu sa konvencijama i preporukama SE, Evropskim zatvorskim pravilima i	Ministarstvo pravde, ZIKS	Kontinuirano	Donesen nastavni plan i program

Poboljšanje uslova u zatvorima	standardima Evropskog komiteta za prevenciju torture i nehumanog i degradirajućeg tretmana ili kažnjavanja (CPT), u cilju poštovanja ljudskih prava i sloboda zatvorske populacije			
	Organizovanje konzistentne obuke zatvorskih službenika u vezi s poštovanjem ljudskih prava i aktivnostima usmjerenim na rehabilitaciju osuđenih lica	ZIKS, Ministarstvo pravde	Kontinuirano	Izveštaj Ministarstva pravde i međunarodnih organizacija
	Proširenje radnih aktivnosti, stručnog obrazovanja i modula obrazovanja osuđenih lica u okviru ZIKS-a	ZIKS, Ministarstvo pravde	Kontinuirano	Izveštaj o napretku u dijelu stručnog obrazovanja i radnog angažovanja
	Rekonstrukcija i adaptacija prostorija za vjerske potrebe pritvorenih i osuđenih lica	Direkcija javnih radova, ZIKS, Ministarstvo pravde	2013	Izvršena rekonstrukcija i adaptacija prostorija za vjerske potrebe pritvorenih i osuđenih lica
	Rekonstrukcija i adaptacija objekta za potrebe smještanja zatvorske kuhinje	Direkcija javnih radova, ZIKS, Ministarstvo pravde	2012	Završena rekonstrukcija i adaptacija zatvorske kuhinje
	Izgradnja sportsko-rekreativnih prostorija po organizacionim jedinicama Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija	Direkcija javnih radova, ZIKS, Ministarstvo pravde	2012 – 2013	Izgrađene sportsko-rekreativne prostorije
	Izgradnja sportsko-rekreativnih vanjskih terena po organizacionim jedinicama Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija	Direkcija javnih radova, ZIKS, Ministarstvo pravde	2014	Izgrađeni sportsko-rekreativni vanjski tereni
	Obezbijediti da sertifikat koje osuđeno lice dobije za stručna znanja stečena kroz zatvorski tretman, ima istu važnost kao i da su ta znanja stečena na slobodi	ZIKS, Ministarstvo prosvjete i sporta, Ministarstvo pravde	2012	Utvrđena procedura priznavanja stečenih stručnih znanja

5.	Resocijalizacija osuđenih lica	Uspostavljanje procedura s ciljem ponovnog uključenja osuđenih lica u društvo. Resocijalizacija koja je zasnovana na saradnji između službe za uslovnu slobodu, ZIKS-a i društvenih institucija koje imaju za cilj premošćavanje perioda reintegracije od zatvora do slobode	Ministarstvo pravde, NVO i ZIKS	Kontinuirano	Uspostavljena procedura sa ciljem podsticanja resocijalizacije osuđenih lica u skladu sa njihovim individualnim ponašanjem i programom obuke obrazovanja
		Saradnja sa drugim institucijama kako bi se upoznala javnost, tj. smanjio rizik od povratništva kod lica koja su pod nadzorom i poboljšao proces njihovog ponovnog uključenja u društvo kao i smanjio broj povratnika	Ministarstvo pravde, sudovi, tužilaštva, Uprava policije	2011 – 2012	Smanjen broj povratnika, pritvorenih i osuđenih lica
6.	Obezbijediti kontinuitet u aktivnostima na rekonstrukciji i adaptaciji postojećih objekata, kao i izgradnji novih objekata	Procjena kompleksa u Spužu, u skladu sa Master planom ulaganja u infrastrukturu u sektorima obrazovanja, zdravlja, kulture, sporta i državne uprave za period 2011-2020 g.	Direkcija javnih radova, Ministarstvo pravde, ZIKS	2011 – 2012	Izvršena procjena i dostavljen izvještaj o smještajnim kapacitetima kompleksa u Spužu u skladu sa standardima EU
		Izgradnja zatvorske jedinice u Bijelom Polju	Ministarstvo pravde, ZIKS, Direkcija javnih radova	2011 - 2014	Objekat izgrađen, opremljen i stavljen u funkciju
		Izgradnja objekta zatvora za duge kazne u okviru kompleksa ZIKS-a - Spuž	Ministarstvo pravde, ZIKS, Direkcija javnih radova	2011 - 2013	Objekat izgrađen, opremljen i stavljen u funkciju
		Izgradnja zatvorske bolnice u okviru kompleksa ZIKS-a - Spuž	Ministarstvo pravde, ZIKS, Direkcija javnih radova	2011 - 2013	Objekat izgrađen, opremljen i stavljen u funkciju

		Izvođenje radova na održavanju i modernizaciji postojećih zatvorskih zgrada	Direkcija javnih radova, Ministarstvo pravde, ZIKS, Ministarstvo finansija	Kontinuirano	Izvršena modernizacija postojećih zatvorskih zgrada
		Rekonstrukcija postojećih spavaonica u prostorije manjeg kapaciteta s mogućnošću raznovrsnije primjene	Direkcija javnih radova, Ministarstvo pravde, ZIKS, Ministarstvo pravde	Kontinuirano	Izvršena rekonstrukcija postojećih spavaonica